
Lubomír Doležel - Heterocosmica. Fikce a možné světy (Karolinum)

Lubomír Doležel - Heterocosmica. Fikce a možné světy (Karolinum)

KE STUDIUM

LITERÁRNÍ VĚDA

Jeden svět nestačí. Potřebujeme nekonečně mnoho jiných světů, abychom mohli uskutečnit touhy a očekávání, jež se do toho našeho nevejdou. Všechny jiné, možné světy vycházejí z aktuálního světa, v němž žijeme, a co víc, slouží jako prostředek k jeho pochopení. Možné světy - jako způsoby, v nichž by se ten náš mohl nacházet - neobjevujeme kdesi kolem nás, ale my sami si je představujeme a nepřetržitě tvoříme. Existují možné světy (alternativní teorie a směry) přírodovědy i psychologie, náboženství i umění. V rámci jednotlivých uměleckých druhů pak vznikají jedinečné možné, tzv. fikční světy, jež vytváříme konstrukčním literárním textem nebo jiným znakovým médiem.

Sémantika možných světů jako alternativa k mimetické (napodobivé) teorii fikčnosti ovlivňuje už od počátku 60. let filozofii a logiku, ale i estetiku a literární teorii. Lingvista Lubomír Doležel (*1922), který od roku 1965 působí na univerzitách v USA a Kanadě, svou teorii fikčních světů představil již v souboru studií *Narativní způsoby* v české literatuře (angl. 1973, česky 1993). Avšak teprve ve své knize *Heterocosmica* (angl. 1998) téma možných a fikčních světů, u nás až na výjimky (V. Zuska, M. Červenka) opomíjené, důkladně a systematicky zpracovává.

Autor v ní zkoumá, jak fikční světy vznikají, jaké jsou jejich struktury a typy, a na řadě příkladů vysvětluje, kdo jsou fikční osoby, které tyto jiné světy obývají - ať už je to Robinson Crusoe, Josef K. či Sherlock Holmes. Ukazuje také, jak se fikční světy v dějinách literatury proměňovaly a jakým způsobem je čtenář rekonstruuje. Cennou částí knihy je i slovníček sémantiky fikčních světů, protože její terminologie buď není v češtině ustálena, nebo zatím vůbec neexistuje.